

DEN HØYERE PÅTALEMYNDIGHET

Justis- og beredskapsdepartementet, Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

**Rogaland
statsadvokatembeter**

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

20/2257 - 2 / OSO010

20.01.2021

Høring - endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.)

Det vises til departementets brev av 18.12.2020 hvor det er bedt om eventuell uttalelse til høring vedrørende endring i prosessregelverket. Embetet tiltrer i det vesentlige og avgjørende de vurderingene som departementet har gitt uttrykk for i høringsnotatet, og har følgende nærmere bemerkninger til enkelte tema i høringsnotatet:

Elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse

Reglene for forkynnelse og meddelelse er overmodne for endring. Den digitale utviklingen og samfunnsutviklingen generelt har gjort at regelverket fremstår som historisk og i enkelte tilfeller direkte upraktisk. I det moderne samfunn er digitale løsninger blitt vanlig for kontakt med offentlige instanser og private aktører, f.eks. skattemyndighet, nav, og banker.

De fleste vil både forvente og ønske at kontakt med domstolen i stor grad består av de samme løsningene som man i det daglige er vant til. Forkynnesreglene bør derfor utformes slik at digitale løsninger i det alt vesentlige også i praksis blir det naturlige og foretrukne løsningen både for avsender og mottaker. Reglene om personlig forkynnelse og meddelelse må uansett bestå og fungere som en nødløsning dersom digitale løsninger ikke skulle strekke til, f.eks. personer som ikke gjør seg tilgjengelig via digitale løsninger.

Hovedregelen bør være at forkynnelse skal skje digitalt. Det vil kunne sikre en effektiv forkynnelse slik at mottaker får de relevante og nødvendige dokumenter så raskt som mulig, samt effektiv utnyttelse av stevneressursene. I dag benyttes for stor andel av ressursene på stevninger som kunne vært utført både raskere og med bedre presisjon digitalt. F.eks. vil det i dag kunne godtas stevning av dokumenter til husstandsmedlemmer der hvor mottakeren bor, uten at det med sikkerhet kan sies om mottaker faktisk får overlevert dokumenter til fra husstandsmedlemmet. En digital oversendelse vil forsikre i det minste om at mottaker faktisk har fått tilgang til dokumentene selv.

En annen praktisk side ved systemet for meddelelse er at avgjørelsene fra domstolene oftest blir oversendt forsvarer og påtalemyndigheten digitalt for sendere oversendelse til den avgjørelsen gjelder. I praksis blir ofte slike meddelelser og forkynnelser en unødvendig

formalitet idet den avgjørelsen gjelder ofte allerede er kjent med innholdet og avgjørelsen via digitale kanaler.

Brorparten av forkynnelser som finner sted i påtalemyndigheten, og som krever mye ressurser, er vitnestevninger. Det bør være tilstrekkelig at forkynnelse av slike enkle opplysninger som tid og sted skjer via telefon så lenge stevnenmyndigheten kan bekrefte at de har snakket med riktig person. Den fysiske innkallingen bør da kunne oversendes som sms eller epost i forlengelse av telefonsamtalen. I dag er det unødvendig ressurskrevende at dokumentet fysisk må oversendes til vitnet fysisk og det må returneres via postgang.

For øvrig tiltres politidirektoratets forslag til endring hvor det er tilstrekkelig med mottakskvittering i allmenn som bevis for at forkynnelse har funnet sted.

Adgang til fjernmøter og fjernavhør

Det bør være uproblematisk at forberedende møter i straffesaker som hovedregel avholdes som fjernmøte. I en hektisk hverdag synes det unødvendig upraktisk å pålegge aktor og forsvarer, som gjerne har tilhold på andre steder i landet, å møte fysisk. Ved å innføre hovedregel om forberedende møter som fjernmøte vil dette også gi domstolen og aktørene et insentiv til i større grad benytte seg av dette for å kunne effektivisere og heve kvaliteten på hovedforhandlingene. Som hovedregel bør det benyttes videokonferanse som løsning og ikke bare telefon.

Når det for øvrig gjelder adgang til å gjennomføre rettsmøter for fjernmøter tiltrer en de forhold og utgangspunkt som departementet opplyster under punkt 6.5.2.5 i høringsnotatet, men mener at tiden er overmoden for at en utvider bruken av fjernmøte i større grad.

Tilståelsessaker gjennomføres i den rettskrets hvor siktede oppholder seg. Det bør være fri adgang for påtalemyndigheten å møte ved fjernmøte i disse sakene.

Utgangspunktet bør være at påtalemyndigheten selv alltid kan gjennomføre rettsmøter for egen del som fjernmøte, så fremt retten ikke finner dette uforsvarlig.

Fengslinger:

En registrerer de betenkeligheter som høringsnotatet gir uttrykk for hva gjelder førstegangs fengsling og vil gi uttrykk for at det behov for og ønskelig at det foretas en nærmere utredning tilknyttet mulighet for bruk av fjernmøte ved førstegangs fengsling.

Når det gjelder fengslinger for øvrig bør regelen være at initiativet til å motsette seg fjernmøte bør ligge hos den siktede. I utgangspunktet bør slike møter kunne gjennomføres ved fjernmøte, dersom siktede ikke motsetter seg dette. Rettsmøtet bør gjennomføres som fjernmøte dersom retten, etter å ha hørt siktetes innvendinger, mener at fjernmøte er forsvarlig.

I en hektisk hverdag vil hovedregelen i det store og hele bli benyttet. Dersom hensynet bak regelen er å effektivisere strafferettspleien, bør hovedregelen være fjernmøte, såfremt siktede ikke motsetter seg dette og retten finner fjernmøte uforsvarlig.

Påtalemyndigheten bør alltid kunne møte i fengslingsmøter via fjernmøte. Påtalemyndigheten vil i de aller fleste tilfeller ha levert inn en skriftlig begrunnelse og argumentasjon for fengslingen og det er derfor mindre grunn for at påtalemyndigheten skal pålegges å være fysisk tilstede.

En mulig regulering i straffeprosessloven vil være at fengslingsmøter avholdes ved fjernmøte, dersom ikke en av partene motsetter seg dette og retten finner det uforsvarlig.

Hovedforhandlinger:

Også for hovedforhandlinger bør adgangen til å gjennomføre rettsmøtet helt eller delvis som fjernmøte utvides. Hovedregelen bør fremdeles være at dommere og aktører, samt parter, i den grad de har plikt til det, møter fysisk i rettsmøtet. Fysisk oppmøte har også en funksjon ved at den anklagede får møte sin anklager samt et element av gjenoppretting, som også har betydning. Det er noe ganske annet for en tiltalt å sitte hjemme enn å måtte møte foran en domstol. Det samme må gjelde fornærmede som har anklaget en annen for en krenkelse.

Unntak kan tenkes for tiltalte dersom det besluttes at han ikke skal være tilstede av hensyn til vitnets forklaring. I slike situasjoner bør tiltalte kunne fysisk være et annet sted enn rettslokalet, dersom det ikke medfører vesentlig ulempe eller av andre grunner ikke er hensiktsmessig eller forsvarlig.

Aktørene bør som hovedregel også møte fysisk i rettslokalet, men det bør kunne åpnes opp for mer bruk av fjernmøte også for disse. Særlig gjelder det påtalemyndigheten. I mindre alvorlige saker bør det være en adgang for påtalemyndigheten til å møte ved bruk av videolink. I første rekke tenker en her på ikke vedtatt forlegg, men også andre saker av mindre betydning og hvor saksforholdet er relativt ukomplisert.

I hovedforhandlinger bør hovedregelen være at parter avhøres ved fysisk fremmøte. Øvrige vitner bør kunne avhøres via videolink. Det bør ikke settes noen begrensning i forhold til geografi. Det bør være uten betydning om reiseveien er lang eller kort til rettslokalet. Det avgjørende for vurderingen bør være hensynet til sakens opplysning og tiltaltes rettigheter. Samfunnsøkonomisk er det uheldig at vitner må måtte avbryte sitt daglige virke for å avgi en helt kort forklaring, selv om reiseveien i seg selv er kort. Ofte må vitner sitte å vente på tur, da det ikke sjeldent er forsinkelser i straffesaker.

I sær gjelder dette vitner som også andre er avhengig av å få tilgang på, f.eks. leger, psykologer, lærere, sosionomer, barnevernspedagoger mv. Disse bør som hovedregel kunne vitne via fjernmøte. I tillegg er det et stort antall vitner som jobber i politiet. Disse vitnene skal ofte møte å forklare seg om enkelte momenter og har ikke avgjørende betydning for

skyldspørsmålet. De blir ofte frafalt i siste liten på grunn av at saken utvikler seg i en annen retning enn hva aktor har forutsatt.

Vurderingen om et vitne må møte fysisk eller avgi forklaring via fjernmøte bør bero på en avveining av blant annet hensynet til sakens opplysning, effektiv saksavvikling, ulempen for vitnet selv og dennes arbeidsgiver/nærstående, og tiltaltes rettigheter. Avgjørende for vurderingen må være hensynet til sakens opplysning. Dersom vitnet kan avhøres via fjernmøte uten at dette får betydning for sakens opplysning, bør fjernavhør benyttes. I dette ligger det at også vesentlige vitner bør kunne avhøres via fjernmøte dersom det ut fra en totalvurdering er hensiktsmessig og forsvarlig.

Påtalemyndigheten er nærmest til å ta stilling til om et vitne kan møte via fjernmøte eller ei. Bevisoppgaven oversendes retten samtidig med tiltalebeslutning. Det bør i denne angis hvilke vitner som skal møte og hvem som skal forklare seg via fjernavhør. Dersom tiltalte motsetter seg fjernavhør av enkelte vitner kan dette begjæres avgjort av retten som i et forberedende møte tar stilling til dette spørsmålet.

I dag er hovedregelen at alle vitner møter og at unntak fra denne krever samtykke eller lang reisevei. I praksis er det reiseveien som får betydning for om vitnet må møte eller ei. I en hektisk hverdag er det sjeldent at unntaket da benyttes, i alle fall ikke i stor grad. Ofte kommer spørsmålet opp like før oppstart av hovedforhandling pga at vitnet befinner seg et annet sted enn det som var forutsatt for påtalemyndigheten.

Slik som regelen er utformet i dag vil et initiativ til fjernmøte ofte medføre et merarbeid for påtalemyndigheten i en allerede presset situasjon og det benyttes derfor ikke. Hovedregelen er i dag i praksis at fjernavhør medfører samtykke fra tiltalte. En dialog med forvarer på dette er et merarbeid som ofte blir unngått dersom ikke gjennomføringen av hovedforhandlingen står i fare.

Forutsetningen er at domstolen står ansvarlig for de tekniske løsningene og at de tekniske løsningene fortsetter den utviklingen som har vært. Det forutsettes også at hovedregelen blir at avhør skjer via videolink.

Det bør ikke kreves at avhør skjer fra annet rettslokale eller annet egnet sted. Det bør være tilstrekkelig at det kreves at avhør kan skje fra et sted som er relativt uforstyrret og heller ikke lett kan overhøres av andre. Retten bør kunne gis myndighet til å pålegge vitnet å oppsøke eller ta tilhold på et slikt sted. I prinsippet bør det ikke være noe i veien for at vitnet befinner seg på sitt arbeidssted eller i sitt eget hjem når avhør foretas. Det viktigste er at vitnet kan identifiseres på en betryggende måte og at gjennomføringen av vitnemålet kan skje uforstyrret.

Asbjørn Eritsland
kst. førstestatsadvokat

Oddbjørn Søreide
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Riksadvokaten

Postboks 2102 Vika

0125

OSLO